

ZEKÂT İBADETİ

31.03.2023 Cuma Vaazı

Zekât, İslâm'ın beş temel ibadetinden biridir.

عَنْ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَنَى الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسَةٍ عَلَى أَنْ يُوحَدَ اللَّهُ وَإِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ وَصِيَامِ رَمَضَانَ وَالْحَجِّ

İbn Ömer'den nakledildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: “İslâm beş şey üzerine kurulmuştur: Allah'ın bir olduğuna inanmak, namaz kılmak, zekât vermek, Ramazan orucunu tutmak ve hacca gitmek.” (Müslim, İmân, 19)

Kur'an-ı Kerim'in pek çok yerinde zekât, namaz ile birlikte anılmış,

فَاقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ

“Namazı kılınız, zekâtı veriniz.” buyrulmuştur.

Zekât, kişinin isteğine bırakılmış bir yardım değil, yoksulun, zenginin zimmetindeki hakkı ve zenginin yerine getirmek mecburiyetinde olduğu bir görevidir. Kur'an-ı Kerim şöyle buyurur:

وَفِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ لِّلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ

“Onların (zenginlerin) mallarında muhtaç ve yoksullar için bir hak vardır.” (Zâriyat, 51/19)

1. Zekât Bir Temizliktir

Hem malı temizler, hem de mal sahibinin gönlünü arıtır, ahlakını yükseltir.

خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا وَصَلَّ عَلَيْهِمْ إِنَّ صَلَاتَكَ سَكَنٌ لَهُمْ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

“(Ey Muhammed!) Servet sahiplerinin mallarından zekât al; zekât, onların mallarını temizler. Vicdanlarını arıtır.” (Tevbe, 9/103)

Nitekim Hz. Peygamber (s.a.s.) de şöyle buyurur:

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ اللَّهَ لَمْ يَفْرِضِ الزَّكَاةَ إِلَّا لِطَيِّبٍ مَّا بَقِيَ مِنْ أَمْوَالِكُمْ

İbn Abbâs'tan nakledildiğine göre, Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Allah, zekâtı ancak mallarınızın kalan kısmını temizlemek için farz kıldı.” (Ebû Dâvûd, Zekât, 32)

Zekât;

“Zengini arındırır kibirden;

Fakiri arındırır kinden;

Malı arındırır kirden”

2. Zekât Malı Bereketlendirir ve Çoğalmasını Sağlar

Mallarının zekâtını seve seve verenlerin ve yoksullara yardım edenlerin mallarının arttığı bilinen bir gerçektir. Zekâtı verilen mal azalmaz, azalır gibi görünür ama gerçekte çoğalır. Nitekim Kur'an-ı Kerim şöyle buyurur:

قُلْ إِنَّ رَبِّي يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَن يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ لَهُ وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِّن شَيْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُ وَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ

“Siz Allah için verirsiniz, Allah onun yerine (daha iyisini) verir.” (Sebe, 34/39)

Zekât, geçici olan malı, kalıcı yapmanın en güzel yoludur. Kişinin dünyada elde ettiği malların tamamı, ya harcanıp yok olacak veya mirasçılara kalacaktır. Yalnız, Allâh yolunda harcadıkları zayı olmayacak; bu dünyada kalmayıp ebedî olacaktır. Nitekim Sevgili Peygamberimiz,

يَقُولُ ابْنُ آدَمَ مَالِي مَالِي - قَالَ - وَهَلْ لَكَ يَا ابْنَ آدَمَ مِنْ مَالِكَ إِلَّا مَا أَكَلْتَ فَأَفْنَيْتَ أَوْ
لَبَسْتَ فَأَبْلَيْتَ أَوْ تَصَدَّقْتَ فَأَمْضَيْتَ

“Âdemoğlu 'Malım, malım!' der. Ey âdemoğlu! Acaba yiyip tükettiğinden, giyip eskittiğinden ve sadaka verip (âhirette karşılığını almak üzere) önden gönderdiğinden başkası senin malın mıdır?' ” (Müslim, Zühd, 3)

Cömertlik asla alın teriyle bin bir zahmetle kazanılan servetin yok olması, malın boşu boşuna başkalarına gitmesi, heba olması değildir. Bilakis kişinin malını, mülkünü kalıcı kılması, bu dünyada kazandıklarıyla âhiretini imar etmesidir. Bir gün Allah Resûlü'nün evinde bir koyun kesilir. Âişe annemiz koyunun ön kolu hâriç etin tamamını komşularına dağıtır. Hz. Peygamber evine geldiği zaman, “**Koyundan ne kadar kaldı?**” diye sorar. Âişe validemiz ona der ki: “Koyunun şu ön kolu hâriç hiçbir şey kalmadı.” Sevgili eşinin sözlerine karşılık Peygamberimizin verdiği cevap çok anlamlıdır:

بَقِيَ كُلُّهَا غَيْرَ كَتِفِهَا

“(Demek ki) ön kolu hâriç tamamı (bize sevap olarak) kalmıştır!” (Tirmizî, Sıfatü'l-kıyâme, 33.)

3. Zekât Allah'ın Verdiği Servete Bir Teşekkürdür

Allah Teala şöyle buyurur:

لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ وَلَئِنْ كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ

“Eğer şükrederseniz elbette size (nimetimi) artırırım. Ve eğer nankörlük ederseniz, hiç şüphesiz azabım çok şiddetlidir.” (İbrahim, 14/7.)

Demek ki, şükreden kendi yararı için şükretmiş, nankörlük eden de kendi zararı için nankörlük etmiş olur. Çünkü Allah'ın hiçbir şeye ihtiyacı yoktur.

4. Zekât Zengin ile Yoksulu Birbirine Yaklaştırır

Böylece zengin ile yoksul arasında servet farkından doğabilecek dengesizlikleri ortadan kaldırır. Kur'an-ı Kerim konu ile ilgili olarak şöyle buyuruyor:

كَي لَا يَكُونَ دُولَةً بَيْنَ الْأَغْنِيَاءِ مِنْكُمْ

“Böylece o mallar içinizden yalnız zenginler arasında dolaşan bir servet olmaz.” (Haşr, 59/ 7.)

Zekat Kimlere Farzdır?:

Bir kimsenin zekât vermekle mükellef olması için Müslüman, hür, akıllı, buluş çağına erişmiş olması; borcundan ve aslî ihtiyaçlarından fazla hakikaten ya da hükmen artıcı, yani kazanç sağlayıcı nitelikte nisap miktarı mala sahip olması gerekir.

Nisap Ne Demektir?

Nisap, zekât, sadaka-i fitır ve kurban gibi ibadetler için konulan bir zenginlik ölçüsüdür. Borcundan ve aslî ihtiyaçlarından fazla olarak bu kadar mala sahip olan kişi dinen zengin sayılır.

Böyle bir kişi, zekât veya sadaka alamayacağı gibi; sadaka-i fitır vermek ve kurban kesmekle de yükümlü olur. Fazla olan bu malın artıcı olması ve üstünden bir yıl geçmesi halinde zekâtının verilmesi gerekir.

Zenginliğin asgari sınırı olan "nisap" Hz. Peygamber tarafından belirlenmiştir.

Hadislerde belirlenen nisap miktarları şöyle sıralanabilir;

80,18 gr. altın veya bunun tutarında para veya ticaret malı; 40 koyun veya keçi, 30 sığır, 5 deve.

Elde mevcut olan malın, yılın başında nisap miktarında olması gerektiği gibi yılsonunda da nisap miktarında bulunması gerekir. Yıl içinde maldaki eksilmeler dikkate alınmaz. Yıl içindeki artışlar da ayrı ayrı hesap edilmez, mevcut mala eklenerek yılsonunda hepsinin zekâtı verilir.

Yıl başında nisap miktarı olan bir mal, yıl içinde eksilerek, nisap miktarından aşağıya düşer ve yıl sonunda da nisap miktarını bulmasa, bu maldan zekât vermek gerekmez. Ne zaman nisap miktarına ulaşır ve bundan itibaren üzerinden bir yıl geçerse zekât verilmesi gerekir.

Havâic-i Asliyye (Temel İhtiyaçlar) Nelerdir?

Temel ihtiyaçları karşılayan, bu yüzden de zekâta tabi olmayan maddi varlıklar demektir.

İslâm'da diğer bedenî ve malî yükümlülüklerde olduğu gibi, zekâta da mükellefin durumu göz önünde bulundurularak, ona makul ve taşınabilir bir sorumluluk yüklenmiştir.

Bu nedenle İslâm bilginleri, zekât ve sadaka-i fitr ile yükümlü olmak için, kişinin ve bakmakla yükümlü olduğu aile bireylerinin temel ihtiyaçlarından fazla olarak nisap miktarı mala sahip olma şartını aramışlardır.

Bunlar, genel olarak, nafaka, oturulan ev, ev eşyası, ihtiyaç duyulan elbise, borç karşılığı mal, sanat ve mesleğe ait alet ve makineler, binek taşıtları, ilim için edinilen kitaplar gibi eşyadır.

Zekât kimlere verilir?

إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسَاكِينِ وَالْعَامِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ وَفِي الرِّقَابِ
وَالْغَارِمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَابْنِ السَّبِيلِ فَرِيضَةً مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

Sadakalar (zekâtlar) Allah'tan bir farz olarak ancak, yoksullara, düşkünlere, (zekât toplayan) memurlara, gönülleri (İslâm'a) ısındırılacak olanlara, (hürriyetlerini satın almaya çalışan) kölelere, borçlulara, Allah yolunda çalışıp cihad edenlere, yolcuya mahsustur. Allah pek iyi bilendir, hikmet sahibidir. (Tevbe, 60.)

Zekât Verilirken Gözetilecek Sıra:

Zekat verirken yakınlardan başlamak daha faziletlidir. Bu sebeple öncelikle şu kişiler arasında zekat verilecek kişiler varsa bunlara öncelik verilmelidir:

- Kardeşler,
- Kardeş çocukları,
- Amca, hala, dayı ve teyzeler,
- Bunların çocukları,
- Diğer mahremeler,
- Komşular, meslektaşlar,
- Zekât verecek kişinin bulunduğu köy ve şehir halkı.

Zekât Kimlere Verilmez?:

Zekât ve fitrenin, Tevbe suresinin 60. ayetinde sayılanlar dışında kalan kişi ve kuruluşlara verilmesi caiz değildir. Ayrıca zekât verecek kişi, bu şartları taşısa bile;

- 1) Ana, baba, büyük ana ve büyük babalarına,
- 2) Oğul, oğlun çocukları, kız, kızın çocukları ve bunlardan doğan çocuklarına,
- 3) Müslüman olmayanlara,
- 4) Karı-koca birbirlerine, zekat veremezler.

Öşür (Tarım Ürünlerinin Zekatı):

Odun, kamış (şeker kamışı hariç) ve ottan başka topraktan elde edilen her türlü ürünün, nisap miktarına ulaşması halinde (yaklaşık 650 kg.) zekâtının verilmesi gerekir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْفِقُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا كَسَبْتُمْ وَمِمَّا أَخْرَجْنَا لَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ...

“Ey iman edenler! Kazandıklarınızın iyilerinden ve rızık olarak yerden size çıkardıklarımızdan infak edin...” Bakara, 267.

Toprak Mahsullerinde Zekat Oranı Nedir?

Peygamber Efendimiz (sas) de şöyle buyurmaktadır:

فِيمَا سَقَتِ السَّمَاءُ وَالْغُيُونُ أَوْ كَانَ عَثَرِيًّا الْعَشْرُ، وَمَا سَقَى بِالنَّضْحِ نِصْفُ الْعَشْرِ

“Yağmur ve nehir suları ile sulanan toprak mahsullerinde onda bir; kova ile sulananlarda ise yirmide bir vardır”

ZEKAT İLE İLGİLİ BAZI SORULAR VE CEVAPLARI:

Depremzedelere zekat verilebilir mi?

Zekât, toplumsal dayanışma ve insanların temel ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için farz kılınmış bir ibadettir. Deprem gibi büyük afet zamanlarında toplumun acil ihtiyaçlarının karşılanması son derece önemli hale gelmektedir. Böyle durumlarda diğer bağışların yanında zekât yoluyla da yaraların sarılmasına destek olmak gerekir. Buna göre şartlarına riayet etmek kaydıyla zekât farzası doğrudan ya da her bakımdan güvenilir kişi ve kuruluşlar aracılığı ile yerine getirilebilir. Normal şartlar altında zengin sayılacak mal varlığına sahip olan kimselere de içinde bulunduğu olağanüstü şartlar sebebiyle malına ulaşamadığı sürece zekât verilebilir.

Zekâtı bir aracı kuruluş vasıtasıyla yerine getirirken şu hususlara dikkat edilmelidir:

- a) Bu kuruluşun her bakımdan güvenilir olması,
- b) Bu kuruluşun, zekâta aracılık ettiğini açıkça taahhüt ediyor olması ve topladıkları zekâtların tamamını aynî veya nakdî olarak hak sahiplerine teslim etmesi,
- c) Zekâtın, söz konusu kuruluşun özel "zekât hesabı"na yatırılması.

Öte yandan dinimize göre dayanışma ve yardımlaşma sorumluluğu sadece zekâttan ibaret değildir. Dolayısıyla zekât dışındaki infak ve bağışlar ile de yardıma muhtaç olanlara ulaşmak ve yaralarını sarmak inancımızın bir gereğidir.

Afetzedeler için zekât parasıyla barınma yerleri (konteyner, çadır, konut) yapılması caiz midir?

Deprem, sel ve benzeri nedenlerle barınma ihtiyacı ortaya çıkan ve zekât alabilecek durumda olan afetzedelere, kendilerine mülk olarak teslim edilmek üzere, zekât parası ile barınma yerleri (konteyner, çadır, konut) yapılması caizdir. Zekât yükümlüsü bunu bizzat yapabileceği gibi her bakımdan güvenilir kişi ve kuruluşlar aracılığıyla da yaptırabilir. Mülkiyeti afetzedelere devredilmeyen çadır, konteyner, konut vb. barınma yerleri ise zekât dışındaki infak ve bağışlardan yapılmalıdır. Zira dinimize göre dayanışma ve yardımlaşma sorumluluğu sadece zekâttan ibaret değildir. Dolayısıyla zekât dışındaki infak ve bağışlar ile de yardıma muhtaç olanlara ulaşmak ve yaralarını sarmak inancımızın bir gereğidir.

Araç-gereç ve malzemeye zekât düşer mi?

Sanat ve mesleğin icrası için gerekli olan araç-gereç, makine ve malzemeler, aslî ihtiyaçlardan olup bunların zekâtının verilmesi gerekmez.

Ancak, kendi mesleğinin icrası için değil de, ticaret için üretilen veya alınıp satılan araç-gereç, malzeme ve makinelerin zekâtının verilmesi gerekir.

Zekât vaktinden önce verilebilir mi?

Oruç ve hac ibadetlerinde olduğu gibi zekât konusunda da kamerî ay hesabı uygulanır. Zekâtın farz olması için nisap miktarı malın üzerinden bir kamerî yılın geçmesi gerekir.

Buna rağmen mal sahibi dilerse vakti gelmeden önce de zekâtını verebilir.

Taksitli olarak zekât verilebilir mi?

Asıl olan kişinin üzerine terettüp eden zekâtı ödemesidir. Bu itibarla, zekât bir defada ödenebileceği gibi, taksitle de ödenebilir.

Zekât vermenin belirli bir zamanı var mıdır?

Zekât vermenin belli bir zamanı olmayıp, farz olduğu andan itibaren verilmesi gerekir. Bunun için belli bir ayı veya Ramazanı beklemeye gerek yoktur.

Zekât vermekle yükümlü olanların, yükümlü oldukları andan itibaren en kısa zamanda zekâtlarını vermeleri uygun olur.

Ticaret malının zekâtı kendi cinsinden ödenebilir mi?

Ticaret mallarının zekâtı, malın değeri üzerinden hesaplanıp parayla verilebileceği gibi, malın kendi cinsinden de verilebilir.

Ticaret malının zekâtı neye göre hesaplanır?

Kâr amacıyla alınıp satılan mallara “ticaret malları” denir. 80.18 gr. altın değerinde ticaret malına sahip olan kişinin, bu malın elde edilmesinin üzerinden bir yıl geçmesi halinde, kırkta bir (%2,5) oranında zekâtını vermesi gerekir.

Zekât, ileride elde edilmesi muhtemel kârdan değil, mevcut sermayeden ödenmesi gereken mali bir ibadettir. Bu itibarla, ticaret malının zekâtı verilirken, kârsız olarak zekâtının verildiği tarihteki değeri esas alınmalıdır.

Ticaret veya yatırım amaçlı alınan taşınmaz mallar için zekât vermek gerekir mi?

Ticaret maksadıyla elde bulundurulanan taşınmaz mallar zekâta tâbidir. Kişilerin ticarî amaçlı olarak alıp sattıkları taşınmaz mallar da bu kapsamda yer alır. Buna göre, büro ve mesken gibi kullanım amaçlı olmayıp alıp satmak amacı ile kişilerin ellerinde bulundurdıkları taşınmazların, bir yıllık borçları çıktıktan sonra değerleri nisap miktarına ulaşmış ve üzerinden bir yıl geçmiş ise kırkta bir (% 2,5) oranında zekâtının verilmesi gerekir (Kâsânî, Bedâî, II, 20).

Ticaret veya yatırım amaçlı yani daha sonra değerlendirilince satmak üzere alınmış olan taşınmazların zekâtları her yıl piyasa değerleri üzerinden verilir. Ev, dükkân, tarla veya bağ-bahçe yapma niyetiyle satın alınan arsalar ise zekâta tâbi değildir.

Alacakların zekâtı nasıl verilir?

Geri ödeneceği kesin olan alacakların, her yıl alacaklı tarafından zekâtlarının ödenmesi gerekir. Alacak tahsil edilmeden önce zekâtı verilmemişse, tahsil edildikten sonra, geçmiş yıllara ait zekâtlar da ödenmelidir.

İnkâr edilen veya geri alınma ihtimali olmayan alacakların her yıl zekâtının verilmesi gerekmez. Şayet böyle bir alacak daha sonra ödenirse, alacaklı bu tarihten itibaren zekât mükellefi olur; geçmiş yıllar için zekât ödemez.

Hayvanların zekâtı yerine değeri verilebilir mi?

Malın zekâtı, kendi cinsinden verilebileceği gibi belli olan başka maddelerden de verilebilir.

Buna göre, hayvanların zekâtını vermek isteyen kimse, kendi cinsinden verebileceği gibi, değerleri üzerinden de verebilir. Ancak fakirin yararına olanı tercih etmek daha uygundur.

Ziynet eşyasına zekât verilir mi?

Altın ve gümüş dışındaki ziynet eşyaları zekâta tabi değildir. Altın ve gümüşten yapılmış ziynet eşyaları ise, zekât için gerekli diğer şartları da taşıdığı takdirde zekâta tabidir.

Bu itibarla altından yapılmış ziynet eşyaları, 80.18 gr. veya daha fazla ve üzerinden bir yıl geçmiş ise zekâta tâbidir.

Şirket ortakları nasıl zekât verirler?

Fiilî olarak bir şirketin ortağı olan kişi, şirketin büro, alet vb. duran varlıkları dışındaki dönen varlığından kendi hissesine düşen miktarın, nisaba ulaşması ve üzerinden bir yıl geçmesi halinde zekâtını vermesi gerekir.

Sanayi sektöründe faaliyet gösteren şirketlerin; duran varlıkları (üretim aletleri, makine vb.) zekâtta muaf; borçlar, malzeme, işçilik, üretim, pazarlama, yönetim, finansman vb. giderlerin maliyet hesapları yapılıp çıkarıldıktan sonra dönen varlıkları (yarı mamul ve üretilmiş mallar, hammaddeler, nakit para, çek vs.) ise net kâr ile birlikte % 2,5 oranında zekâta tabidir.

Hisse senetleri zekâta tâbi midir?

Borsada alınıp satılan hisse senetlerine yatırım yapan kişinin, sahip olduğu hisse senetlerinin değeri, nisap miktarına ulaşması ve üzerinden bir yıl geçmesi halinde 1/40 oranında zekâtını vermesi gerekir.

Zekât ve fitre, hayır kurumlarına verilebilir mi?

Aldıkları zekât ve fitreleri bir fonda toplayıp bunu yalnızca Tevbe suresinin 60. ayetinde belirtilen yerlere sarf ettikleri bilinen ve kendilerine her bakımdan güvenilen kimseler eliyle yönetilen dernek, kurum ve yardımlaşma fonlarına zekât ve fitre verilmesinde dinen bir sakınca yoktur.

Ücretlilere Zekât Verilebilir mi?

İslâm'da zekât ve fitrenin, kişilerin sınıf ve meslek gruplarına bakılmaksızın, kimlere verilip verilemeyeceği açıkça belirlenmiştir. Bu itibarla, belli bir geliri olduğu halde, bu geliriyle asgari temel ihtiyaçlarını karşılayamayan ve başka bir mal varlığı da bulunmayan kişilere zekât verilebilir.

Farklı ayarda altını bulunan kimse zekâtını nasıl hesaplar?

Zekâta tabi olma açısından altındaki ayar farkı önemli değildir. Çünkü hangi ayarda olursa olsun, sonuç itibarıyla altın hükmündedir. Buna göre farklı ayarda da olsa bütün altın çeşitleri, tek başlarına veya diğer ayardaki altınlarla birlikte değerleri 80,18 gr. ağırlığında 24 ayar altının değerine ulaştığında, diğer şartları da taşınması halinde zekâta tabidir. Bu durumda farklı ayarlardaki altınların zekâtı, değerleri üzerinden hesaplanarak, % 2,5 oranında verilir.

Temel ihtiyaçlar için biriktirilen para zekâta tabi midir?

Aslî ihtiyaçlar; ev, ev eşyası, giyecek, ulaşım ve yiyecek gibi hayatın güvenli ve sağlıklı bir şekilde devamı için gerekli olan şeylerdir. Bu ihtiyaçların karşılanması için, bunların mülkiyetine sahip olma zorunluluğu yoktur. Bu ihtiyaçları temin etmek için biriktirilen paralarla onları karşılamak üzere sözlü ya da yazılı herhangi bir taahhüde girilmişse o takdirde bu paralardan zekât vermek gerekmez. Çünkü sözlü ya da yazılı taahhüde girildiğinde bu para, artık temel ihtiyaç için harcanmış demektir. Ancak böyle bir taahhüde bağlanmamış paranın, nisap miktarına ulaşması ve üzerinden bir yıl geçmesi halinde, zekâtının verilmesi gerekir.

Büluğ çağına ermemiş zengin çocuğun malından zekât gerekir mi?

Bir kimsenin zekâtle mükellef olması için âkil ve bâliğ olması gerekir. Bu bakımdan Hanefilere göre zengin de olsa büluğ çağına girmemiş çocukların mallarından zekât vermek gerekmez. Ancak, çocuklara ait tarım arazilerinden elde edilen tarım ürünlerinin öşrü yani zekâtının verilmesi gerekir.

Babası ile birlikte oturan kimse zekât ile mükellef midir?

Babası ile birlikte oturan kimsenin kendi şahsına ait ayrı malı bulunur ve zekât için gerekli şartları taşırsa bu kişi zekât vermekle yükümlü olur.

Ancak babası ile mallarını ayırmamışlar da ortak kazanıp ortak harcıyorlarsa, bu takdirde ellerindeki birikim üzerinde tasarruf yetkisine sahip olan kişi, zekâtle yükümlü olur.

Vergi zekât yerine geçer mi?

Vergi bir vatandaşlık görevidir; zekât ise dinî bir yükümlülüktür. Ayrıca zekât ile vergi, yaptırım kaynağı, temel gaye, oran, miktar ve harcanacağı yerler bakımından birbirinden farklıdır.

Bu itibarla, devlete ödenen vergiler zekât yerine geçmez. Zekâtın ayrıca verilmesi gerekir.

Zekâtın havale yoluyla ödenebilir mi?

Zekât, bizzat elden verilebileceği gibi, vekâlet veya havale yoluyla da verilebilir.

Burada önemli olan, zekâtın alacak kişiye ulaşmasıdır.

Üvey anne, üvey baba ve üvey çocuklara zekât verilebilir mi?

Kocası ölmüş ise üvey anneye, buluş çağına erişip evden ayrılmış ise üvey çocuklara ve üvey babaya, fakir olmaları halinde zekât verilebilir.

Çünkü bunlarla zekâtı veren kişi arasında usul ve fûru ilişkisi olmadığı gibi, zekât veren şahıs bunlara bakmakla yükümlü de değildir.

Damat ve geline zekât verilebilir mi?

Fakir olan damada ve geline zekât verilebilir. Çünkü bunlarla zekâtı veren kişi arasında usûl ve fûrû ilişkisi olmadığı gibi, zekât veren şahıs bunlara bakmakla yükümlü de değildir.

Kayınvalide ve kayınpedere zekât verilebilir mi?

Kayınvalide ve kayınpeder, kişinin bakmakla yükümlü olduğu kimselerden olmadığı için, fakir iseler kendilerine zekât verilebilir.

Zekât verilen kişinin zengin olduğu ortaya çıkarsa ne yapmak gerekir?

Zekât mükellefi, kime zekât verdiğini araştırmalıdır. Araştırma sonucu zekât verilebilecek kişilerden olduğu kanaatine vardığı birisine zekât verir. Daha sonra bu kimsenin zekât verilecek kişilerden olmadığı ortaya çıkarsa, zekâtı geçerli olur. Araştırma yapmaksızın zekât verir ve daha sonra bu kimsenin zekât verilebilecek kişilerden olduğu ortaya çıkarsa, zekâtı geçerli olur; ancak böyle olmadığı anlaşılırsa, zekâtı geçerli olmaz, yeniden vermesi gerekir.

ÖŞÜR İLE İLGİLİ BAZI SORULAR VE CEVAPLARI:

Ürün elde etmek için yapılan masraflar, öşür verilirken dikkate alınır mı?

Kural olarak, sulanması masrafsız olan arazilerden elde edilen ürünün onda biri, masraf edilerek ve emek sarf edilerek sulanan arazilerden elde edilen ürünün ise yirmide biri öşür olarak verilir. Sulama ile birlikte, günümüz tarım şartlarının gerektirdiği gübre, ilaç ve mazot gibi masrafların öşür hesabında dikkate alınıp alınmayacağı tartışmalı bir konudur. Bu ilave masraflar üretimin maliyetinde önemli bir yekûn oluşturduğundan bunların öşür hesaplamasında dikkate alınması görüşü daha uygundur. Bu nedenle tarım ürünleri, sulama masrafları ve yukarıdaki ilave masraflar çıkarıldıktan sonra nisaba ulaşması hâlinde 1/10 oranında zekâta/öşre tabidir. Eğer masraflar çıkarılmadan verilecekse 1/20 oranında öşür verilir. Tarım ürünlerinde nisap miktarı, buğday, arpa, mısır, pirinç gibi saklanabilir ürünlerde, beş vesktir. Bunun günümüzde kullanılan ağırlık birimi ile karşılığı, ürüne göre 653-1000 kg arasında değişmekte mesela buğdayda 653 kg'a tekabül etmektedir. Bunların dışındaki ürünlerde ise yukarıdaki maddelerden beş veskinin değeri en düşük olanının kıymetine denk olan miktardır. Seralarda yetiştirilen ürünler için de aynı hükümler geçerlidir.

Ortak olarak ekilen bir ürünün zekâtını kim vermelidir?

Arazi mahsullerinin öşrünü, arazi sahibi değil, ürünün sahibi verir. Arazi ekilmek üzere belli bir ücretle kiralanmışsa, zekâtı (öşrü) kiracı tarafından ödenir. Eğer arazi, yarıcılık (müzâraa) usulü ile kiralanmışsa, mal sahibi ve mahsulü eken kişi, hisselerine düşen mahsulün zekâtlarını ayrı ayrı verirler.

Zayi olan ürünün öşrünün verilmesi gerekir mi?

Tarlada ürünü zayi olan çiftçinin, zekât ödemesi gerekmez. Ancak ürünü hasat ettikten sonra kişinin üzerine öşür terettüp ettiğinden, bundan sonra ürünü zayi olursa öşrünü vermesi gerekir. Nitekim Yüce Allah, "*Devşirilip toplandığı günde hakkını (zekât ve sadakasını) verin,*" buyurmuştur (En'am 8/141).